

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. na brisemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebej. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 3113

Varstvo otrok in mladine

Zadnje čase se čujejo vse pogostejše za-skrbljeni glasovi o obupnem stanju jugoslovanskega narodnega naraščaja. Vse preveč pozornosti so posvečali naši listi otroški bedi drugod — zlasti v Rusiji — ter prezrli ob tem krščanskem usmiljenju za druge izredno težke razmere, v katerih životari naša lastna mladina.

V nedeljo, 29. novembra t. l. je imela Jugoslovanska unija za zaščito dece svojo glavno skupščino. Ob tej priliki so se zabeležili od raznih strani zanimivi podatki o bedi naše dece ter o vsotah, ki se pri nas uporabljajo bodisi za direktno pomoč, bodisi za organizacijo te pomoči.

Po državni statistiki imamo v Jugoslaviji okrog 6 milijonov otrok in mladostnikov do 16. leta. Od tega števila je potrebnih 70 % — ali 4.200.000 otrok socialne zaščite. Od teh potrebnih otrok je samo po mestih in trgih ca. 180.000 takih, ki jim nedostaje najpotrebnejših življenjskih pogojev za obstoj in razvoj. Vsi taki zapuščeni reveži s podeželja tu sploh niso upoštevani.

V Nemčiji so potrošili samo v l. 1929. 137 milijard dinarjev za varstvo svoje dece. Amerika je izdala že desetine milijard dolarjev za mladinsko zaščito; dunajska občina je potrošila l. 1929. v to svrhu 430 milijonov dinarjev, občinski skladi Severne Amerike znašajo 100 milijard dinarjev, Jugoslavija je pa izdala v zadnjih štirih letih po 30 milijonov, in to iz državnih, občinskih in privatnih virov skupaj. Proračun Jugoslovanske unije za zaščito dece znaša za bodoče leto 678.527 dinarjev.

Za popolno zaščito naše potrebne mladine bi potrebovali v naši državi 1200 milijonov na leto.

Kratko rečeno: kaka resna organizacija za varstvo in pomoč naše ogrožene mladine v Jugoslaviji sploh ne eksistira.

Prav ganljivo se slišijo od vsepovsod tožbe o beli kugi, ki da je začela tudi pri nas že izpodjedati korenine našega zdravega naroda. Koliko skrbi za tiste, ki jih še ni, in kako malo za one, ki med nami hirajo in umirajo, ker nimajo nikogar, da bi jim priskočil na pomoč.

Prav v tem vprašanju imamo klasičen primer moralistov v besedi in teoriji, ljudi, ki z načelnimi gesli skušajo opravičevati svojo dejansko asocialnost, ki se ne strašijo nalagati dolžnosti do Boga, naroda in države na tuja ramena in ki tolažijo svojo vest s tem, da z ogorčenjem na jeziku kažejo na razmere drugod, ki so baje v tem pogledu zelo zelo slabe.

Če kdo, se mi učitelji ne smemo pustiti uspraviti po takih manevrih v prijetno samozadovoljstvo. Niti sentimentalno hvalisanje naših »zdravih« družin niti ogorčenje nad pokvarjenostjo drugod, nam ne sme niti za trenutek odvzeti kritičnega pogleda od dejanskega stanja naših razmer.

Če smo resnični vzgojitelji narodovega naraščaja, se ne smemo plašiti pogledati resnici v obraz. Prava vzgoja je mogoča le na osnovi brezpogojne resnice. Naši listi nam tega ne povedo in nam tudi povedati ne morejo. Iz stolpcev dnevnega časopisa se utrne le tu pa tam osamljen žarek, ki posveti le za trenutek na poedino bolečo rano našega družabnega organizma. Posamezno prikazana dela vtis in ustvarja slepilo izjeme: za vsako tako »izjemo« si za svoj dušni mir in filistrsko samodopadljivost naštejemo takoj deset drugih »slučajev«, ki potrjujejo »izjemo«. V skrajnem primeru se poslužimo še individualistične morale malomeščana, da pokažemo s prstom na »nemoralnega petelina«, ki je zagrešil to pohujšljivo izjemo. V splošnem je pa narod zdrav in naša vest pomirjena vse dotle, dokler nas ne prebudi iz letargije nov utrinek tam nekje na predzadnji strani našega »lajbžurnala«.

Sami duševni kompleksi! Ta nojevska politika ograja naš narodni obstoj. To rožnato kopreno, skozi katero gledamo svoje domače prilike, si je treba z energičnim prijemom strgati z obraza. »Izjemam« v časopisju je treba postaviti ob stran tisoče novih »izjem«, ki jih prav mi učitelji srečujemo dan za dnevom ob svojem delu. Postanimo vest naroda, ki naj ne miruje, dokler z narodovega telesa ne bo odstranjena sleherni tenčica, ki zakriva težke gospodarske in socialne rane naše domovine.

Ni dolgo tega, ko se nam je očitilo, da nam je samo za »stanovščino«, da se brigamo le za se in da nam ni mar, da bi otrokom ne bilo treba zmrzovati i. t. d. Ne glede na to, da so naši ljubeznivi ocenjevalci šli preko vsega dela, ki ga opravlja učiteljstvo že desetletja gratis na vseh področjih narodne prosvete in ne prejema za cele mesece naporov dela niti toliko honorarja, kolikor ga je dobil pisec dotičnega očitka za stavek, naperjen proti učiteljstvu, je res, da nam tudi za delo med narodom daje stanovska organizacija pobude in podpore in sploh omogoča

marsikak pokret, ki koncem koncev koristi vendarle samo ljudstvu, od katerega živimo in za katero živimo. Zato se tudi ne bomo odtegovali dolžnosti, da pokažemo naši javnosti razmere, v katerih živi naša mladina ter

socialno zaščito, ki jo uživa, take, kakršne so. Storili bomo to, ne iz užaljenosti, ampak, iz čuta odgovornosti za občestvo, v katerem delamo in iz katerega edino izhaja upravičenost našega poklica in stanu.

Emil Adamič

V nedeljo, 6. decembra, zjutraj je povsem nepričakovano umrl v ljubljanski bolnici Emil Adamič v starosti 59 let. Pokojnik je bil dolgo let osnovnošolski učitelj, a po vojni je po absolviranju konservatorija postal profesor glesbe na državni učiteljski šoli v Ljubljani. Neštete njegove skladbe, ki niso manjkale prav na nobenem koncertnem sporedu, nam pričajo, kako odličnega skladatelja in poznavalca slovenske glasbe smo zgubili.

Dragi in nepozabni naš Emil!

Govor tov. Draga Supančiča na grobu pokojnega Emila Adamiča, predsednika učiteljskega pevskega zbora.

Od prvih akordov...

S pospešenimi koraki hiti neizprosna usoda v krog mojih mladostnih tovarišev, ne še dozorelih za večni pokoj. Sprva v desetletjih, v petletnicah, na leto, in, Bog moj, je li res... tekem zadnjih dveh mesecev... četrtič že na ljubljanski poljani brezkončne tišine...

Pravkar so odjeknili zadnji akordi vojaške godbe, ki je spremljala k nepričakovane-mu počitku prijatelja Frice in že se je stemni obzorje, da z bliskovito silo udari ob hrast tam sredi žvrgoleče poljane. Dvoje živih bitij, sočnih, krepkih, plodonosnih, na tleh ob obilici trhljih, prezorelih teles... Mora li biti tako usojeno?

Nisem mislil na današnje žrtev, ko sem se nedavno s sklonjeno glavo vračal iz Ljubljane v moje zasnežene planine. Misli so mi tedaj uhajale daleč nazaj v dobo naših dijaških let, prvi pevski nastop na ljubljanskem pokopališču, na štiri pevce, — Tine, Lojze, Frice, Tone, — na mične pesmice, ki so nam odpirale vrata v človeške duše in srca — in skoro bi tedaj pozabil na njega, ki je polagal prvo brstje svoje lirike v naša prsa, da so odjekali neznani akordi v nočno temino — obkrožajoč v sanje potopljena ljubljanska dekleta.

Vem, še se nas spominjajo. Bili smo živi, plamteči, vedno veseli, dasi smo rastle iz bo-dečega robidovja. Seznanil sem tovariše z Emilom, ki se je na tretji stopnjici nad nami bližal javnemu življenju. Jaz sam sem ga poznal še iz dni ljubljanskega potresa, ko smo na širni ravnini Friškova, pred skromnim Marijinim znamenjem s Palestrinoviimi skladbami božali v strahu trepetajoče ljubljanske duše.

Emil se nas je oklenil in to zelo prijateljsko. Šhajali smo se na njegovem stanovanju v stari šentpetrski šoli. Njegov oče — učitelj in organist — blaga starina, nadvse ljubeznjiv, nas je bil vesel, saj je opazal v nas res iskreno ljubezen do slovenske pesmi, bodisi posvetne ali nabožne, in doznal, da nas ne priklepa le golo kruhoborstvo k njegovim staroveškim orglam, ki jih je včasih zaradi oslabelega sluha usmeril prav v drugo stran kakor mi pevci.

Tako. Z Emilom smo prepevali. Pa se je vzbudila ob tej priliki v njem neka iskrica, vodeča k samotvornosti. Stali smo ob njegovem klavirju, če bi smel tako imenovati ono čudo iz predzadnjega stoletja, in preizkušali harmonizacijo tedanjih ljubljanskih šlagerjev »Kaj pa naša Mina...«, »od zgoraj« i. t. d.

Kadarkoli nam usoda izseka na tej z grobovi posejani ravnini novo jamo, vselej nam srce zakrvari v novi rani. Tudi danes nas je usoda pozvala na ta tihi kraj, da se še enkrat ooslovimo od tega, kar ni več naše. In tudi danes nam je zakravelo srce od bolesti. Zakravelo je in bo še dolgo krvavelo. Kajti danes ne sprejema slovenska zemlja le človeka, ne sprejema le tovariša in prijatelja, temveč sprejema zaklad, kakršnega nam je usojeno izgubiti le enkrat v vsakem zgodovinskem razdobju. Tako nam je, ko da se poslavljamo od domače pesmi na vasi, tako nam je, ko da leži pred nami strta piščal pastirjev, tako nam je, ko da ne bomo nikoli več poslušali zvonkljanja zelenih domačih planin. Zakaj slovenski guslar, ki je znal tako prisluskovati tajinstvenemu utripu naroda duše, guslar, ki nas je vse življenje opajal z zvoki domače vasi, njega ni več in ga nikoli več ne bo med nami. Usahnil je studenec, ki je vrel iz ostrja slovenske zemlje, usahnil sredi najjačjega žuborenja.

Dragi Emil! Tvoj grob bo danes zasut, zasut in pokrit z belo mehko odejo slovenske božične pokrajine. Tu boš počival in mirno spal. Neštetokrat bo prek Tvojega groba zatrepetala pesem, ki Ti je nekoč privrelo iz srca in ki si jo daroval svojemu rodu. Tedaj boš v duhu zopet med nami, med nami sorojaki, med nami prijatelji in tovariši, kateri smo krstili svoj učiteljski pevski zbor po Tebi, ki si nam posvečal vse svoje sile.

Med nami bo Tvoj duh! In mi se bomo še in še poslavljali v spominu od Tebe, poslavljali se bomo in vedno na novo želeli mir in pokoj Tvoji duši.

Slava Tvojemu spominu!

Bilo je blagodneče in veseli smo bili domačih stvorov. Pa smo preizkušali posamezne akorde. Iz njih je zrastle prva Adamičeva skladba »Zapuščena«. Prvi smo bili, ki smo jo peli, prvi šli z njo med svet, ne da bi se tedaj zavedali, da vsajamo korenine muzikalni tvornici Emilove duše.

»Je za družega dekleta« v g-molu — je ostala vkoreninjena v meni, ne v njem, on je šel preko nje do svoje »France«, ki ga je postavila »k možu«. Glasbena Matica je ne-

Naš glas Teorija in praksa

Spodaj priobčeni članek nam je poslala mlada tovarišica z večrazredne šole. Članek je zanimiv dokument, s kakimi težavami se mora boriti mlado učiteljstvo, ki mu učiteljske radi svoje okorele ureditve ni moglo nuditi niti najosnovnejših norm za uspešno delo v šoli. Avtorica se je sicer omejila samo na konstatacije, brez konkretnih predlogov, kako si zamišlja izboljšanje tega stanja. Vendar je to zaenkrat dovolj. Članek priobčujemo v izpodbudo vsem onim, ki so nalezli na slične, ali celo večje težkoče, da nam o njih poročajo. Prepričani smo, da je takih primerov še mnogo, da je že marsikdo razmišljal o njih. Potrebno je, da začnemo vprašanje energično tretirati v javni diskusiji. Tako bomo tudi najboljše dokazali, kako potrebna nam je nadaljnja izobrazba (strokovne revije, knjige, študijska potovanja), predvsem pa sredstva za to izobrazbo.

Op. ur.

Moje besede bodo kakor obtožba učiteljstva, toda nič nočem spregledati ali omiliti na dejstvih, ki sem jih dognala v tem času, kar okuham težave in lepoto učiteljskega poklica.

Učiteljske naj bi pripravljalo in usposabljal učiteljski naraščaj za uspešno vršenje njegovega poslanstva med narodom. Nas pa so trpali in pitali z znanjem, ki nam je bilo v breme in ki smo si ga pridobivali z muko, ker nismo čutili niti zanimanja zanj, niti duševne potrebe in radovednosti. Vse kar so nam nudili, je bilo mrtvo, katedrsko, brez vsake zveze z življenjem. Da, danes smem to trditi, ker dobro čutim, koliko tega je še, kar bi morala vedeti, pa nam niso povedali,

VSEBINA:

Varstvo otrok in mladine.

† Emil Adamič.

Od prvih akordov.

Naš glas: Teorija in praksa. — Tovariš piše. — Učitelj in vaško življenje.

Nežki Klunovi v slovo.

Slovesna otvoritev nove šolske zgradbe v Mariboru.

Varčevanje.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

kako sramežljivo segla po njej — na Kongresnem trgu je elitni zbor svetu prikazal delo domačega človeka, in zanetil s tem v Emilu oni ponos, ki ga je spremljal prav do groba. In prav ta samozavest ga je vsvarila v polnovrednega — večnega človeka.

Midva sva svoječasno veliko občevala. Kot dijaka sva bila navezana na svoje lastne zasluge. Pela sva v šentpetrski cerkvi za 10 goldinarjev na kvatre, pri obrtniškem tamburaškem društvu »Zvezda« je on kot kapelnik dobil po 3 glid mesečno, jaz pa sem pisal note po 20 krajcarjev od strani. Ker je kompozicij primanjkovalo, jih je Emil sproti vsvarjal ali prirejal, jaz pa sem igral, kar je bilo težjega za posamezne instrumente. Ob nastopih sva prejemale še kar dostojne honorarje.

Služba nam je Emila odvedla v Zagorje, kamor ga je spravil g. dr. Cerin, da je vodil ondotno godbo na pihala. Ko smo v tork molče korakali po ljubljanskih cestah, sem se spomnil na njo in na razne orkestre in zборе, ki jim je bil Emil nekdanji agilen vodnik.

Svoje čase so sklenili študije s koncertnimi nastopi in plesi. Nam so to prepovedali s pretnjo, da nam odvzamejo štipendije. Uklonili smo se na zunaj, notranje pa ne. Lahko si predstavljate, kakšno presenečenje smo povzročili, ko smo po maturi servirali profesorskemu zboru programe z najtežjimi skladbami od Čajkovskega do Mokranjca, čeških kvartetov do solospjevov, moških in mešanih zborov, še bolj pa so se morali začuditi Adamičevi tovariši, ki so ga morali nadomeščati zaradi bolezenskega dopusta, da je mogel tri mesece dan na dan vežbati naš zbor. E, bilo je lepo!

Emil! Koliko okene se je odprlo ob Tvojih pesmicah, koliko blažene sanjivosti si vžil v odprta srca dobrohotnih ljudi, koliko zborov je zasipala množica Tvojih akordov, in zdaj, zdaj je zevala pred nami ona strašna, hladna, neizbežna odprtina. Prvi od nas, pevec Tvojih prvencev, je podlegel nesrečnemu padcu, basist naš — Frice — drugi si Ti — štirje smo še, ki rahljamo spomine — živi so — lepi — tolažeci. Gorje mu, ki je brez njih!

Josip Lapajne